

1. ZÁKLADNÍ FRÁZE

Lačo d'ives!	Dobrý den!
Lači rat!	Dobrou noc!
Džan Devleha!	Na shledanou! (říká ten, který zůstává)
Ačhen Devleha!	Na shledanou! (říká ten, který odchází)
T'aves bachtalo!	Měj se dobře!
Servus!	Ahoj!
Sar sal?	Jak se máš?
Sar san?	Jak se máte?
Lačhes.	Dobře.
Sar tut vičines?	Jak se jmenuješ?
Sar tut vičinen?	
Koda čačo.	To je pravda.
Pro sas'ipen.	Na zdraví!
ha/hat/he/hi	ano
na	ne
Na džanav.	Nevím.
Oda sa jekh.	To je jedno.
Kaj džas?	Kam jdeš?
Khatar tiro drom?	Kam máš namířeno?
Džav andro foros te cinkere!	Jdu do města nakupovat.
Džav pre Slovensko.	Jedu na Slovensko.
O Feris džal pre Slovensko.	Fero jede na Slovensko.
Bachtalo tiro drom!	Šťastnou cestu!
But bacht!	Hodně štěstí!
romaňi čhib	romský jazyk, romština
Romaňi čhib hiňi phari.	Romština je těžká.
Keci mol?	Kolik to stojí?
Oda but mol.	Stojí to hodně.
Man (hin) ...	Mám... (doslova Mi je...)
Nane man...	Nemám...
Nane man love.	Nemám peníze.
Hin tut....?	Máš...?
Chan Devleha!	Dobrou chuť!
Pa'ikerav.	Děkuji.
Nane vaš soske.	Není zač.
Kada bajnav.	To mě mrzí. Lituji.

Některá důležitá slovíčka

hin (nebo také hino/hiňi)	je (sponové sloveso 3.os.)
nane	není
na	ne (záporka před slovesem), s výjimkou tvaru <i>nane</i>
the	a
u	a
al'e	ale
imar	už
mek	ještě
ča, čak	jenom
savore	všechno
Joj džanel savore.	On ví všechno.
savore džene	všichni
varoso	něco

Sloveso te jel - být

me som	já jsem
tu sal	ty jsi
jov hin(o)	on je
joj hin/hiňi	ona je
amen sam	my jsme
tumen san	vy jste
jon hine	oni jsou

Pozn.1: Romská výslovnost není obtížná. Čteme, jak píšeme. Souhlásky /čh, th, kh, ph/ se vyslovují s přídechem. Hlásku /l/ čteme jako měkké slovenské /l/. Pravopisnou zvláštností je, že označujeme měkké souhlásky i v případě, že stojí před měkkým /i/.

Pozn.2: Sloveso *te jel* „být“ je nepravidelné. Jeho užití není gramaticky povinné, to znamená, že ve větě může chybět. O časování dalších sloves se dozvíte více v jedenácté lekci. Pro začátek Vám však ještě prozradíme, že romská slovesa mají tři třídy, v první osobě končí všechna na –av a infinitiv je shodný se 3.osobou jednotného čísla. V první lekci jsme například viděli *džav* „jdu“ a *džal* „jde“ ale také „jít“ nebo *džanav* „vím“ a *džanel* „ví“, ale také „vědět“.

CVIČENÍ

1) Přiřaďte k větám vhodnou reakci.

1. Džan Devleha!	a. Andro foros.
2. Lačho d'ives!	b. Feris.
3. Pal'ikerav.	c. Lačhes.
4. Sar sal?	d. Bachtalo tiro drom!
5. Džav pre Slovensko.	e. Ha, phari hiňi.
6. Sar tut vičines?	f. Lačho d'ives!
7. Kaj džas?	g. Nane vaš soske.
8. Romaňi čhib phari?	h. Ačhen Devleha.

2) Doplňte do vět slova z nabídky.

d'ives – na – love – phari – mol – sal – drom – vičines

1. Bachtalo tiro _____ !
2. Sar tut _____ ?
3. Lačho _____ !
4. Romaňi čhib hiňi _____ .
5. Nane man _____ !
6. Keci _____ !
7. Sar _____ ?
8. _____ džanav.

3) Přeložte.

Nevím.

To je pravda.

Šťastnou cestu!

Jak se máte?

Dobrý den!

Kolik to stojí?

Nemám peníze.

Jdu do města nakupovat.

Romština je těžká.

---

4) Odpovězte kladně na následující otázky.

Hin tut love?

Romaňi čhib hiňi phari?

Sar sal?

O Feris džal te cinkereľ?

Oda but mol?

---

5) Reagujte vhodně na uvedená tvrzení.

Keci mol?

Ačhen Devleha.

Paľikerav.

Romaňi čhib hiňi phari.

Sar tut vičines?

---

6) Doplněte do vět tvary slovesa *te jel*. Stejně jako v češtině také v romštině nemusí být osobní zájmeno ve větě přítomno, v následujících větách je tudíž někdy pouze naznačeno v závorce.

_____ (me) Helena.

Sar _____ (tumen)?

Amen _____ lačhes.

Romaňi čhib _____ phari.

_____ (tu) pre Slovensko?

_____ (tu) Feris?

Ha, _____ (me) Feris.

Joj _____ Ilonka.

O Lacis _____ pre Slovensko.

_____ tut love?

7) Převeďte do záporu tyto věty.

Romaňi čhib hiňi phari.

Džav andro foros.

Džanav.

Man hin love.

Amen sam lačhes.

---

8) Doplňte slova z nabídky do rozhovoru mezi Demčákem a Ilonkou.

Devleha – Servus! – savore – tiro – hin – foros – pre – T'aves – tumen

Demčakos: Servus, Ilonko!

Ilonka: _____ (1)!

Demčakos: Khatar _____ (2) drom?

Ilonka: Džav andro _____ (3) te cinkereľ.

Demčakos: Sar sal?

Ilonka: Lačhes. Sar san _____ (4)?

Demčakos: Amen sam _____ (5) džene lačhes.

Demčakos: Sar _____ (6) o Feris?

Ilonka: O Feris hin _____ (7) Slovensko.

Demčakos: Ta lačhes. Džan Devleha.

Ilonka: Ačhen _____ (8)! _____ (9) bachtalo!

9) Doplňte chybějící písmena v textu. Vždy chybí pouze jedno písmeno.

But b _ cht! N _ ne man l _ ve. Kh _ tar tiro dr _ m? A _ hen Devleha. Lač _ es. Sav _ re d _ ene hine
lač _ es. Pa _ ikerav. Nane _ aš so _ ke. Ka _ a ba _ inav. Pro sas _ ipen. Sar t _ t vič _ nes? Lačho
_ ives! Roma _ i čhib hi _ i phari.

! Raději si přečtete ještě jednou, co jste napsali. Nezapomněli jste, že v romštině se měkké souhlásky *d', t', ñ a l'* označují háčkem i před měkkým „i“?

10) Spojte slova v prvním a druhém sloupci tak, aby tvořila větu.

1. Džav andro foros	a. bajinav.
2. O Feris džal	b. pre Slovensko.
3. Lačhi	c. rat.
4. Joj džanel	d. sam lačhes.
5. Amen	e. te cinkernel.
6. Kada	f. savore.
7. Nane vaš	g. soske.

11) Při jaké příležitosti použijete následující věty.

Pro sastipen!

Kada bajinav!

Bachtalo tiro drom

Chan Devleha!

Servus!

12) Která slovesa jste se naučili v první lekci?? Doplňte správně infinitiv, první a třetí osobu jednotného čísla.

	<i>infinitiv</i>	<i>1.os.j.č.</i>	<i>3.os.j.č.</i>
<i>jít</i>	_____	_____	_____
<i>nakupovat</i>	_____	_____	_____
<i>vědět</i>	_____	_____	_____
<i>být</i>	_____	_____	_____
<i>litovat</i>	<u>te bajinel</u>	_____	_____
<i>děkovat</i>	<u>te pal'ikerel</u>	_____	_____

2. RODINA

e daj	matka
e dajori	maminka
o dad	otec
o dadoro	tatínek
miri daj	moje matka
miro dad	můj otec
e daj o dad	rodiče
Amari dajori bari lači.	Naše maminka je moc hodná.
Amaro dadoro baro lačo.	Náš tatínek je moc hodný.
e čhaj	dcera, romská dívka
o čhavo	syn, romský chlapec
o čhavoro	děťátko
Amari čhaj bari šukar.	Naše dcera je velmi krásná.
e phen	sestra
bari phen	starší n. nejstarší sestra (doslova „velká sestra“)
cikñi phen	mladší n. nejmladší sestra (doslova „malá sestra“)
mire pheña	moje sestry
o phral	bratr
baro phral	starší n. nejstarší bratr (doslova „velký bratr“)
cikno phral	mladší n. nejmladší bratr (doslova „malý bratr“)
mire phrala	moji bratři
e bori	snacha, nevěsta
o džamutro	zeť
e sasuj	tchyně
o sastro	tchán
e baba	babička
o papus	dědeček
o murš	muž
e džuvľi	žena
o rom	muž, manžel
e romñi	žena, manželka
tiro rom	tvůj muž
tiri romñi	tvoje žena
e famiľija	rodina (velká, široká rodina)
romñaduno	ženatý
romeste	vdaná
biromñakero	svobodný
biromeskeri	svobodná
miro/miri	můj/moje
tiro/tiri	tvůj/tvoje
leskero/leskeri	jeho pro mužský rod/jeho pro ženský rod
lakero/lakeri	rod její pro mužský rod/její pro ženský rod

Miro baro phral kerel bu'i.	Můj starší bratr pracuje.
Miri cikni phen phirel andre škola.	Moje mladší sestra chodí do školy.
Miro rom bare love anel khere.	Můj muž nosí domů hodně peněz.
Miri daj andre špital'a.	Moje máma je v nemocnici.
Miro dad khere.	Můj táta je doma.
Me džav ko phral.	Jdu k bratrovi.
Bešel ke miri phen.	Bydlí u mé sestry.
Keci phrala pheňa hin tut?	Kolik máš sourozenců?
Nane man phrala pheňa.	Nemám sourozence.
Phen hin man.	Mám sestru.
Les hin phen.	On má sestru.
La hin phral.	Ona má bratra.

Pozn.1: Řada romských předložek se pojí se členem mužského rodu podstatného jména, které následuje za předložkou (ke + o → ko) a tak vzniká jiný tvar předložky pro mužský rod a jiný pro ženský rod. V následujících lekcích se setkáte s předložkami: andre x andro „v, do“, pre x pro „na“, ke x ko „k“ a dalšími.

Pozn.2: Romština nemá sloveso „mít“ a vlastnické vztahy vyjadřuje opisným tvarem.

mám bratra	man hin phral	máme bratra	amen hin phral
máš bratra	tut hin phral	máte bratra	tumen hin phral
on má bratra	les hin phral	oni mají bratra	len hin phral
ona má bratra	la hin phral		

CVIČENÍ

1) Napište ženské protějšky uvedených výrazů (podle vzoru můj bratr-moje sestra apod.).

tiro rom _____
leskero papus _____
tiro phral _____
o murš _____
miro sastro _____
baro phral _____
lakero dad _____
mire phrala _____
cikno phral _____
miro čhavo _____

2) Doplňte slova do vět.

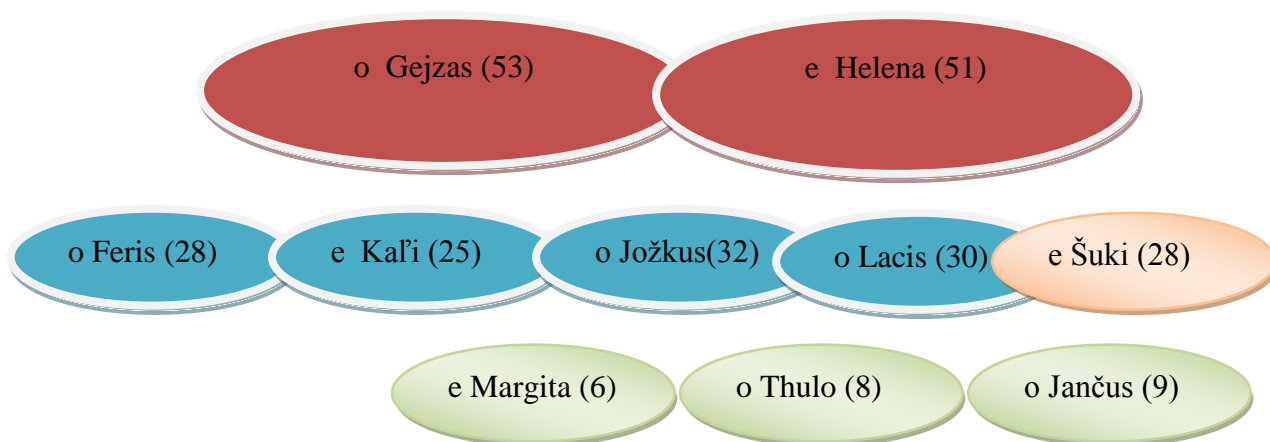
ke – bešel – leskeri – anel – miro – kerel – rom – čhaj – cikno

1. _____ romňi bari šukar hin.
2. Miro _____ phral phirel andre škola.
3. Miro _____ kerel buči.
4. Me džav _____ phen.
5. Miri _____ bari šukar.
6. _____ dadoro baro lačno.
7. Miri bari phen na _____ buči, phirel andre škola.
8. Miro cikno phral kerel buči the bare love _____ khere.
9. O Lacis _____ ko miro phral.

3) Spojte slova v prvním a v druhém sloupci tak, aby tvořila logickou větu.

1. O čhavo	a. kerel buči.
2. Miro rom	b. hin tut?
3. Miri dajori	c. bari hin.
4. Miri faml'ija	d. bari lačni.
5. Keci phrala pheňa	e. ke miri phen.
6. Bešel	f. phirel andre škola.

4) Nyní se podívejte na Lacovu rodinu a ve cvičení pod obrázkem doplňte kdo je kdo. U sourozenců uveďte také, zda se jedná o starší nebo mladší sourozence. V závorce je uveden věk.

Me som Lacis.

1. O Feris hin miro _____
2. E Helena hin miri _____
3. O Gejzas hin miro _____
4. E Šuki hin miri _____
5. E Margita hin miri _____
6. O Jančus hin miro _____
7. E Kaľi hin miri _____
8. O Jožkus hin miro _____

5) A nyní obráceně:

Me som Lacis.

1. Mire phrala hine _____
2. Miri daj hin _____
3. Miro dad hin _____
4. Miri čhaj hin _____
5. Mire čhave hine _____

6) Rozhodněte, zda jsou následující věty pravdivé (čačo) nebo nepravdivé (načačo).

	čačo	načačo
1. O Gejzas hin biromňakero.	☐	☐
2. O Thulo the o Jančus hine phrala.	☐	☐
3. E Šuki the e Helena hine sasuj the bori.	☐	☐

4. E Šuki hiñi biromeskeri.	☐	☐
5. E Helena hin imar baba.	☐	☐
6. E Kañi the e Margita hine pheña.	☐	☐

7) Z uvedených výrazů složte větu.

kerel/ rom/ buti/ andro/ Miro/ foros

---

phirel/ škola/ phral/ Miro/ andre/ cikno

---

džav/ te/ khere/ foros/ cinkere/ Na/ andro/ som

---

love/ man/ Nane

---

dajori/ Miri/ lachi/ bari

---

hino/ čhavo/ Miro/ phral/ šukar/ cikno

---

phari/ čhib/ Romañi/ hiñi

---

baro/ Amaro/ dadoro/ lačo

---

phral/ Me/ ko/ džav

---

8) Spojte dvojice, které k sobě významově náležejí.

1. e dajori	a. e čhaj
2. o čhavo	b. e džuvli
3. o phral	c. o papus
4. e sasuj	d. e phen
5. e baba	e. o dadoro
6. o murš	f. o sastro

9) Odpovězte záporně na následující otázky.

Phrala pheña hin tut? _____

Tiri dajori lachi? _____

O čhavo hin tut? _____

O Feris phirel andre škola? _____
Love hin tut? _____
Tiro dadoro andre špital'a hin? _____
Leskero dad hin khere? _____

! Znovu se na cvičení podívejte. Nezapomněli jste převést také přivlastňovací zájmena?

10) Označte křížkem, zda se jedná o muže nebo o ženu.

	<i>muž</i>	<i>žena</i>
<i>phen</i>	☐	☐
<i>daj</i>	☐	☐
<i>čhavo</i>	☐	☐
<i>sasuj</i>	☐	☐
<i>baba</i>	☐	☐
<i>rom</i>	☐	☐
<i>džuvli</i>	☐	☐
<i>papus</i>	☐	☐
<i>phral</i>	☐	☐

! Pro pořádek raději ještě připište před každé slovo člen.

11) Převeďte věty do 1. osoby jednotného čísla.

Miro phral džal pre Slovensko.

_____

Miro rom bare love anel khere.

_____

Joj džal ko phral.

_____

Miri phen phirel andre škola.

_____

Miro rom kerel buči.

_____

12) Převeďte věty do 3. osoby jednotného čísla.

Me bešav ke tiri phen.

_____

Nane man phrala pheňa.

Na džanav.

Džav andro foros.

Me som Lacis.

---

13) Na závěr si opět uděláme přehled sloves, která jsme poznali ve druhé lekci. Doplňte infinitiv, první a třetí osobu jednotného čísla.

	<i>infinitiv</i>	<i>1.os.j.č.</i>	<i>3.os.j.č.</i>
<i>nosit</i>	_____	_____	_____
<i>bydlet</i>	_____	_____	_____
<i>pracovat</i>	_____	_____	_____
<i>chodit</i>	_____	_____	_____